

Wstęp

Upływający czas w życiu każdego człowieka zmusza go nie tylko do trwania w rzeczywistości w której żyje, ale poddaje jego osobę ciągłej socjalizacji, zmianom, wpływom otoczenia i modyfikacji samego siebie. Wraz z upływem lat osoba nabywa mądrość życiową, wspieraną wiedzą i doświadczeniem własnym. Źródłem wiedzy o świecie najczęściej są środowiska życia człowieka: rodzina, szkoła, rówieśnicy, środowisko pracy zawodowej, aktywność własna, media. Gromadzi on głównie ten kapitał wiedzy, który uważa za niezbędny w dalszych etapach swego życia, uczenia się, samokształcenia i w przyszłej pracy zawodowej.

Współcześnie wszelkie sposoby nabywania wiedzy i informacji z różnych dziedzin życia są ogólnodostępne, toteż w krótkim czasie i bez względu na przestrzeń czasową i lokalizacyjną odbiorca może się przemieszczać medialnie. Z jednej strony, dominuje łatwość zdobywania nowych informacji, a z drugiej – niebywale wzrasta konkurencja i prawo eliminacji słabszych, niekompetentnych pracowników i współpracowników. Dziś każdy człowiek musi samodzielnie pracować na własny kapitał wiedzy, posiadać właściwe umiejętności i doskonałe zasoby potencjału zdolności. Od danej jednostki zależy, czy podjęte przez nią działania skierowane zostaną na właściwy cel, przedmiot dążenia czy też podejmowane wysiłki pracy dostarczą jej pomyślnych rezultatów. Jak wskazuje Henri Bergson: czas jest realnym trwaniem, aktywnym i twórczym doświadczeniem w sposób bezpośredni i intuicyjny przez świadomość¹.

Postęp i technizacja życia, informatyzacja zmuszają nas do ciągłego ścigania się z „nowym czasem”, z nowymi zakresami wiedzy i nową technologią. Jedynie mądrość i męstwo osadzone w świecie wartości i wartościowania uchroni człowieka od nadmiaru chaosu nowości, da siłę duchową do selektywnego traktowania napływu informacji, oddzielania treści ważnych od przypadkowych, trwałych od ulotnie hedonistycznych. Osobowość współczesnego człowieka tworzy się w wyniku wewnętrznej jego integracji, w efekcie jego dążenia do samowychowania, wartościowania samego siebie, wyboru zawodu i stanu, autonomicznego planowania swego życia, ukierunkowania zainteresowań zgodnie ze swymi zdolnościami i talentem². Zmienność okoliczności towarzyszących życiu współczesnego człowieka kreśli wizerunek osobowości twórczej, biorącej odpowiedzialność za swoje postępowanie i życie, człowieka aktywnego zawodowo, społecznie i nastawionego na ustawiczną edukację.

Kształtowanie osobowości twórczej rozpoczyna się już w środowisku rodzinnym. Pierwszą instancją, wprowadzającą młodego człowieka w świat wartości poznawczych,

¹ H. Bergson, *Ewolucja twórcza*, Kraków 2004.

² S. Kunowski, *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Warszawa 2001, s. 223.

moralnych, estetycznych, wychowawczych jest rodzina. Nie może w jej istnieniu zabraknąć żadnej z powierzonych jej przez państwo funkcji tj.: prokreacyjnej, opiekuńczej, gospodarczej, wychowawczej, stratyfikacyjnej. Szczególnie teraz, kiedy liczne rodziny polskie – z wielu względów – dotyczą niepowodzenia i trudności, zagrożona niepowodzeniem rodzina musi być otoczona fachowym nadzorem i opieką instytucjonalną. W trudnych sytuacjach rodzinnych bywają zagrożone przede wszystkim dzieci i osoby w wieku dojrzałym, starym. To im trzeba dostarczyć niezbędnej pomocy i środków do dalszego prawidłowego funkcjonowania, rozwoju, kształcenia i godnego życia.

Szczególnie w wychowaniu do wartości – jak mówi Wolfgang Brezinka – „czyli realizowaniu szczegółowych zadań wychowawczych przez stosowne instytucje, organizacje należy oddziaływać na całą osobowość wychowanka, angażując w nim współpracę jego umysłu, woli oraz uczuć, i to w każdym wypadku, zarówno wychowania przez naukę, filozofię, moralność, sztukę, religię”³. Kto wychowuje młode pokolenie nie może uciec od jasno określonych celów wychowawczych i edukacyjnych zawartych w treściach kształcenia, od trafnie dobranych metod i zasad nauczania i wychowania, właściwej organizacji zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych. Wzory autorytetów wychowawczych (nauczycieli, wychowawców, instruktorów i przewodników) stają się drogowskazami działań uczniów w dalszych etapach ich życia, w dostrzeganiu ważności wypoczynku i rekreacji, rozumnego zagospodarowania czasu wolnego. Szczególne zadania wychowawcze (poznawcze, zdrowotne, moralne, patriotyczne i inne) pełnią szkolne koła krajoznawczo-turystyczne, zorganizowana turystyka, sport, organizacje szkolne i pozaszkolne (np. Związek Harcerstwa Polskiego, Zuchy, różnorodne zespoły artystyczne i muzyczne). Właśnie im współczesna szkoła powinna poświęcić więcej uwagi i uczynić je centralnymi punktami, ośrodkami działań wychowawczych. Nauka szkolna, podobnie jak akademicka, musi być przeplatana aktywnością ruchową wychowanków (studentów), sportem, zabawą, relaksem. Taka organizacja szkoły sprawi, że nawet w dalekiej perspektywie placówka ta będzie miejscem ważnym, cenionym, wyzwającym uśmiech i radosne twarze wychowanków, „poczucie własnej tożsamości”⁴ oraz pozytywne opinie rodziców o działalności placówki szkolnej i wychowawczej. Wychowując wartościujemy i stawiamy cele sobie (jako nauczyciele, wychowawcy, pedagodzy), a także naszym uczniom (wychowankom, studentom). Bowiem „prawidłowe sformułowanie celów wychowania jest ściśle związane z określeniem natury człowieka, a więc z odpowiedzią na pytania: kim jest człowiek? Jaka jest jego istota? Ku czemu zdąża? Jakie jest (będzie) jego miejsce w rzeczywistości społeczno-przyrodniczej?”⁵. Właściwe zorientowanie człowieka na rozwój stanowi podstawę humanistycznej interpretacji jakości życia. Wówczas w pełnym rozumieniu słowo „być” może oznaczać: wiedzieć, rozumieć, współdziałać, tworzyć⁶.

Jadwiga Uchyla-Zroski

³ W. Brezinka, *Wychowanie i pedagogika w dobie przemian kulturowych*, Kraków 2005, s. 35.

⁴ K. Denek, *Poza ławką szkolną*, Poznań 2002, s. 124.

⁵ M. Nowak, *Pedagogiczny profil nauk o wychowaniu*, Lublin 2012, s. 448.

⁶ I. Wojnar, *Humanistyczna orientacja edukacji*, [w:] J. Kuźma, J. Morbitzer (red.), *Nauki pedagogiczne w praktyce edukacyjnej*, T. 1, Kraków 2003, s. 25; zob.: I. Wojnar, *Sztuka jako podręcznik życia*, Warszawa 1984.